

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему **«АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ У
МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ»**

Виконала здобувач вищої освіти
групи пс22м заочного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Куропата Юлія Ігорівна

Керівник: к.психол.наук, доцент
Фалько Наталя Миколаївна

Рецензент: д.психол.н., професор
Кононенко Оксана Іванівна

Запоріжжя– 2023 року

АНОТАЦІЯ

Куропата Юлія Ігорівна. Арт-терапія як засіб розвитку обдарованості у молодшому шкільному віці

Кваліфікаційна робота розглядає вирішення актуальної на сьогоднішній день проблеми розвитку обдарованості молодших школярів засобами арт-терапії.

Метою даної роботи є розробка системної програми на основі арт-терапії з розвитку обдарованості у молодших школярів.

У ході роботи вирішувалися такі завдання: проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми розвитку обдарованості молодших школярів засобами арт-терапії; підібрано методи діагностики та визначено рівень розвитку обдарованості у молодших школярів; розроблено програму розвитку обдарованості у молодших школярів, що включає засоби арт-терапії, її апробовано та перевірено її ефективність у процесі розвитку обдарованості у молодших школярів.

У роботі зазначено, що психологічні механізми арт-терапії передбачають використання спонтанної образотворчої діяльності молодших школярів для активізації їхнього творчого потенціалу, розвитку обдарованості. В основі арт-терапії лежить саме мобілізація творчого потенціалу особистості, надання їй додаткових можливостей для вираження експресії та розкриття змісту художніх образів. Особливостями обдарованості молодших школярів вважаються рухливість образів уяви, вміння відступити від стандартного, трафаретного рішення, створити новий, оригінальний витвір, вигадування різних варіантів одного й того самого сюжету.

ANNOTATION

Kuropata Julia. Art therapy as a means of developing giftedness in children of primary school

The qualification work examines the solution of the currently relevant problem of developing the giftedness of younger schoolchildren by means of art therapy.

The purpose of this work is to develop a system program based on art therapy for the development of giftedness in younger schoolchildren.

In the course of the work, the following tasks were solved: the psychological and pedagogical literature on the problem of developing the giftedness of younger schoolchildren by means of art therapy was analyzed; diagnostic methods were selected and the level of development of giftedness among younger schoolchildren was determined; a program for the development of giftedness in younger schoolchildren was developed, which includes the means of art therapy, it was tested and its effectiveness in the process of developing giftedness in younger schoolchildren was tested.

The paper states that the psychological mechanisms of art therapy involve the use of spontaneous artistic activity of younger schoolchildren to activate their creative potential and develop giftedness. The basis of art therapy is precisely the mobilization of the creative potential of an individual, providing it with additional opportunities for expression and revealing the content of artistic images. Features of the giftedness of younger schoolchildren are the mobility of images of imagination, the ability to deviate from a standard, stencil solution, create a new, original work, inventing different versions of the same plot.

РЕФЕРАТ

на тему: «**Арт-терапія як засіб розвитку обдарованості у молодшому шкільному віці**»

здобувачки вищої освіти ПС22М групи заочного відділення Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького спеціальності 053 Психологія Куропати Юлії Ігорівни

Науковий керівник – к.психол.н., доцент кафедри психології Фалько Наталя Миколаївна

Рік виконання дипломної роботи - 2023 р.

Місце виконання - Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Актуальність теми дослідження. При всій індивідуальній своєрідності проявів дитячої обдарованості існує доволі багато рис, характерних для більшості обдарованих дітей. Причому поряд з прихованими від непрофесійного погляду, немало таких, які часто проявляються в поведінці дитини, в її спілкуванні з ровесниками і дорослими і, звичайно ж, у пізнавальній діяльності. Цінність їх в тому, що вони практично завжди можуть бути помічені батьками. Особливої уваги заслуговують ті якості, які істотно відрізняють обдарованих дітей від їх ровесників. Розуміння цих особливостей – необхідна ланка ефективної розвивально-виховної взаємодії батьків із обдарованими дітьми.

Актуальність дослідження. Значна роль в процесі своєчасного виявлення дитячої обдарованості, розвитку та формування особистості її носія належить батькам. Часто саме вони першими помічають обдарованість дитини, хоча це не завжди легко зробити, оскільки не існує якогось стереотипу обдарованості – кожна дитина проявляє свої здібності по-своєму. Легше, звісно, помітити актуальну обдарованість, тобто очевидну, проявлену, наприклад, у прискореному розвитку пізнання дитини, у великому обсязі знань і вмінь, у творчій активності, в конкретних значимих продуктах її діяльності, хоча багато батьків не демонструють цього. І дуже

непросто помітити обдарованість потенційну – не очевидну для оточуючих, оскільки діти з потенційними ознаками обдарованості не випереджують однолітків за загальним розвитком, а їхня своєрідність, зокрема, сміливість, оригінальність, незалежність дій і суджень, індивідуалізм, не вкладається в звичні для багатьох уявлення про обдаровану дитину як про старанного, успішного, слухняного, акуратного учня.

Розвиток обдарованості молодших школярів за допомогою арттерапії є ефективним підходом до стимулювання формування власного я, самовираження, емоційного благополуччя, розвитку творчих здібностей. Ця тема стала предметом міждисциплінарних досліджень фахівців з різних галузей знань. Проблема впливу арт-терапії на психологічні особливості людини різнобічно представлена в дослідженнях А. Готсдінера, Є. Іванченка, М. Кисельової, О. Семашка, М. Старчеуса та ін.; арт-терапії як інструменту прогресивної психолого-педагогічної допомоги (Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Кисельова, О. Копитін, М. Костевич, А. Старовойтов та ін.); як компонента навчальної діяльності (О. Вознесенська, О. Деркач, І. Дмитрієва, Л. Мова, О. Плетка та ін.); досліджено особливості застосування арт-терапії у процесі роботи з дітьми молодшого шкільного віку (О. Медведєва, С. Рібакова, Н. Сергєєва та ін.).

Арт-терапія є одним із таких методів, який може актуалізувати процес розвитку обдарованості у молодших школярів, адже сприяє розвитку цілісності світосприйняття, активізації емоційного поля, гуманізації міжособистісних стосунків, розвитку особистості, позитиву та неординарного мислення.

Об'єкт дослідження - обдарованість дітей молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження - особливості розвитку обдарованості у дітей молодшого шкільного віку за допомогою арт-терапії.

Мета дослідження полягає в теоретичному та практичному дослідженні психологічних детермінантів розвитку обдарованості у молодших школярів сучасними засобами арт-терапії.

Завдання:

- здійснити аналіз теоретичних аспектів особливостей розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку;
- визначити, конкретизувати та обґрунтувати особливості використання арт-терапевтичних технологій у процесі розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку;
- емпірично дослідити особливості сформованості обдарованості у дітей молодшого шкільного віку;
- розробити та апробувати програму з елементами арт-терапії спрямовану на розвиток обдарованості.

Методи дослідження:

- *загальнотеоретичні*: аналіз, порівняння, синтез, класифікація, систематизація та узагальнення даних теоретичних та експериментальних досліджень, теоретичне моделювання;
- *емпіричні*: спостереження, психологічне опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування) розроблене науковцями для дослідження рівня обдарованості, тестування за програмами видатних науковців;
- *статистична обробка даних* здійснювалася із застосуванням аналізу-математичні методи обробки і статистичного аналізу одержаних даних використовувалися для перевірки достовірності результатів дослідження.

Теоретичним підґрунтям дослідження обдарованості в цих умовах можуть стати наявні концепції виховання підростаючого покоління, створені такими провідними науковцями України та близького зарубіжжя, як Ш. Амонашвілі, І. Бех, О. Киричук, В. Крижко, В. Моляко, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська та ін.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

- визначено й обґрунтовано особливості впливу арт-терапії на розвиток обдарованості дітей молодшого шкільного віку;

– уточнено сутність і структуру поняття «обдарованості» за її типологією;

– подальшого розвитку набули наукові положення щодо розробки програми розвитку обдарованості з елементами арт-терапії.

Практичне значення результатів дослідження полягає в створенні і впровадженні програми розвитку для дітей молодшого шкільного віку з елементами арт-терапії, яку можна впровадити у діяльність психологів у початковій школі.

Молодший шкільний вік є найбільш важливим у дитини внаслідок змін, які відбуваються у її психічному, особистісному та соціальному розвитку. У сучасному житті та на етапі розвитку нової української школи використання арт-педагогічних технологій в процесі формування особистості учня молодшого шкільного віку має потужний потенціал. Результати проведених досліджень за обраною темою дозволяють зробити наступні висновки:

Актуальність нашої теми є надважливою, особливо у тих реаліях, в яких приходиться навчатися, виховуватися та просто жити нашим дітям. Адже чи не саме заре відбувається становлення нашого майбутнього покоління, яке буде жити та творити після нашої перемоги, це те покоління яке знає, яке відчуває, яке сформувалась у такий темний для усіх нас час та нестиме правду і прагнення жити та творити у вільній та незалежній Україні.

Зазначимо, що результати дослідження нам показали, що за допомогою арт-терапевтичних методів впроваджених у інноваційних методах та технологіях відслідковується позитивна динаміка у формуванні обдарованості учня початкової школи. Загалом, обдарованість визнається ключовим елементом психологічного, особистісного та соціального благополуччя, і його актуальність виявляється в багатьох сферах людського життя.

Узагальнюючи дані нашого дослідження, можна сказати, що участь учнів у заняттях з елементами арт-терапевтичних методів дійсно надає

позитивний вплив на розвиток обдарованості порівняно з тими учнями, хто не брав участь. Таким чином, ті учні хто брав участь у заняттях підвищили рівень комунікативних вмінь, ближче ознайомилися з емоціями, вчилися їх розрізняти, відчувати на собі та інших, вчилися звертатися до свого внутрішнього я, вирішувати різні проблемні питання новими способами, познайомилися з арт –терапією.

Різноманітні види арт-терапії передбачають як цілісне так й ізольоване використання мистецтва в якості фактору впливу, тобто як прослуховування музичних чи літературних творів, індивідуальне та групове виконання образотворчої діяльності, так і доповнення мистецьким супроводом інших корекційних прийомів для посилення їх впливу і підвищення ефективності. Їх роль у розвитку обдарованості молодшого коляра є специфічною, що обумовлено своєрідністю мистецтва як носія естетичних цінностей.

При дослідженні креативності використали тест Е.П. Торренса, який дозволяє виміряти всі основні характеристики креативного мислення та оцінити творчий потенціал особистості. Продіагностовано творчі здібності дітей молодшого шкільного віку. Зіставлені отримані результати діагностики за першим та другим психодіагностичним зрізом.

Розглянуто зрізи творчих умінь та навичок, креативності, виявлено позитивну динаміку.

Розроблено та реалізовано додаткову авторську програму «Райдужні долоні», та її розгалуження на програми «Пластилінова фантазія» та «Захоплююче малювання».

Найбільш важливим фактором, що визначає вибір тієї чи іншої програми, є можливість за її допомогою реалізовувати творчий потенціал особистості. Отже, арт-терапія виступають засобом розвитку творчих здібностей, ефект від якої виявляється у здатності знаходити творчий шлях вирішення будь-яких проблем.

На заключному етапі мистецтва займаючись дослідження було проведено контроль реалізація за ступенем розвитку творчих здібностей,

який показав позитивну динаміку в експериментальних і контрольних групах. Рівень творчого розвитку та креативності значно зріс в експериментальній групі з низьким рівнем креативності. Аналізуючи пізнавальний компонент, відмітили, що значно зросла кількість дітей, які чітко розуміють роль вигадки, продуктивної уяви (нові образи) у виконанні художніх дій чи то актів, мають уявлення про власні можливості фантазувань і самостійно їх застосовують за різних обставин з 16% до 32%. Одночасно зменшилася кількість досліджуваних, які звикли виконувати дії за чіткими інструкціями дорослих, не усвідомлюють ролі фантазії, вигадки у творчості, не здатні самостійно їх використовувати з 50% до 16% по вибірці.

Результат, отриманий під час повторної діагностики, дозволив зробити висновок, що реалізація програми розвитку мовлення та інтелектуального розвитку з використанням арт-терапії відповідає умовам її застосування в роботі з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку справді сприяли активізації їх мовленнєво-розумової діяльності. Загалом можна відзначити покращення динаміки загального розвитку дітей, їх емоційного стану, взаємовідносин дітей з батьками та педагогами, появу творчого підходу до виконання завдань.

Проведені в процесі роботи якої дослідження активності, показали, що рівень обдарованості молодших школярів роботи значно художні виріс за два роки основних навчання. Молодший шкільний вік має сприятливі можливості для прояву креативності: хороша мотиваційна активність, гнучкість мислення під час вирішення проблем, відкритість новому досвіду, чутливість до проблем. Усе це притаманно потреб дітей у творчості. Отже, використання сучасних напрямів у розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами арт-терапії сприяє успішнішому розвитку творчих здібностей школярів.

Рік виконання дипломної роботи - 2023 р.

Місце виконання - Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

Дипломна робота містить 75 сторінок тексту, список літератури з 55 найменувань.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	7
1.1. Теоретичні підходи до проблеми розвитку творчості та творчих здібностей у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях.....	7
1.2. Особливості розвитку творчих здібностей у молодшому шкільному віці.....	18
1.3. Психологічні механізми використання арт-терапевтичних технологій в процесі розвитку обдарованості у молодших школярів...	26
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ОБДАРОВАНОТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	36
2.1. Інструментарій і процедура дослідження.....	36
2.2. Аналіз результатів дослідження	40
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АРТ- ТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕС РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	52
3.1. Програма розвитку обдарованості у молодших школярів засобами арт-терапії.....	52
3.2. Аналіз результатів формуючого експерименту	63
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015921887

Дата перевірки:
26.10.2023 17:05:59 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.10.2023 19:31:20 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Куропата

Кількість сторінок: 70 Кількість слів: 13181 Кількість символів: 99170 Розмір файлу: 92.79 KB ID файлу: 1015583909

21.4% Схожість

Найбільша схожість: 13.7% з Інтернет-джерелом (<http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/12740/1/%D0%97%D0%B1%D1%99...>)

18.8% Джерела з Інтернету

912

Сторінка 57

2.6% Джерела з Бібліотеки

3

Сторінка 63

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1